

דברי תורה ליום הכיפורים

ירושלים	הדרג	מוצרי בעלז	ר"ת
5:07	6:18	6:37	6:59
5:22	6:20	6:34	6:56
5:14	6:20	6:36	6:58
5:23	6:21	6:34	6:56
5:06	6:19	6:36	6:58

ליציגונים וכו', וא"כ ראוי לכל בר נש מישראל לומר בלבו הנני מוכן להתפלל בעד חיים ופרנסה בשביל הבורא ב"ה שיהיה לו תענוג מזה שאני מקבל לידי השפע. וזהו כוונת הזוהר (תיקו"ז ע"ח) בריש כל שתא ושתא אינון צווחין הב לן חיי הב לן מזונא כו' ככלבין דמצווחין, דאינון מצווחין אלא לגרמיהו, ולאורה יתחמץ לבב אנוש בראותו הדברים האלה לפי אעפ"כ אנו מבקשים עבור בני חיי ומזונא. אבל לפי דברי אלה שכתבנו שיהא כוונת האדם בבקשתו שיתן לנו כדי שיהי' להקב"ה תענוג מזה, כי הש"ת חפץ בזה, וזה כוונת הזוה"ק הג"ל צווחין הב לן חיי - כלומר למענינו תן חיים וכן מזונא, וזהו ככלבין אינון מצווחין לגרמיהו ואינון רשאין, אלא כוונתנו יהי' שיהי' להקב"ה תענוג מזה. נמצא לפי דברינו אלה שגם המקבל הוא משפיע דיינון שמשפיע להקב"ה תענוג. וזהו שאמר זכרנו לחיים כלומר תן לנו חיים וכו' כי מלך חפץ בחיים אתה, ונמצא שכל כוונתו מקבלין שיהא לך תענוג מזה.

כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון.
בעל תשובה אחד התאונן מרה לפני הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע, על כי הרבה לפשוע נגד השם יתברך, וגם אחר שובו בתשובה חזר לפעמים על העבירות ואיך תקובל עוד פעם תשובתו. נחם אותו הרב, וכך אמר: בברכת השמנה עשרה ביום הכיפורים אנו אומרים "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון". והרי היה לנו לומר "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון". אלא המילים "סלחן ומחלן" מיותות מיתוה שיאכלו רגיל לסלוח ורגיל למחול (ע"ד שדרשו חז"ל במסכת בבא מציעא ל"ג א': רובץ-ולא רבצן, והיינו הרגיל לרבוץ). שאף אם אחר מחילת החטא שנה האדם בחטאו. בכל זאת אם חוזר בתשובה סלח ומחל לו שוב. כי הוא יתברך סלחן ומחלן, אומנתו בכך, דרכו תמיד לסלוח ולמחול.

וסלחת לעוני כי רב הוא.
משל למלך שערך סעודה כידו הרחבה לשריו ולעבדיו. אך גם כאשר הללו שבעו כרצונם עדיין נשאר הרבה זה המוכן לסעודה. הזמינו את כל המדינה וגם כשגמרו אלה - נשאר לרוב. ומכיון שאין זה לכבודו של מלך שישפוך לאשפות את הנותר מסעודתו - נאלצו להזמין את כל יושבי בתי הסוהר ובתוכם מורדים וחייבי מיתות שיאכלו מסעודתו ומלכו **והנמשל:** וסלחת לעוני - כי רב הוא. "כי רב הוא" נאמר על מדת חסדו וסליחתו של הקב"ה שהיא ללא גבול ואין סוף קב"ה עצמו, ועל כן הבקשה היא כי תסלח גם לעוני שלי, אם כי גדול היא - כדי שיהיה מקום להתפשטות רוב חסדך.

אנחנו ואבותינו - אברהם, יצחק ויעקב - בוודאי חטאנו.
לעומת אבותינו הקדושים - אברהם, יצחק ויעקב - בוודאי חטאנו. ולפי זאת יש לפרש את שנאמר בגמרא (ראש השנה ל"ב ב'): "אמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם! מפני מה אין ישראל אומרים שירה [הלל] לפניך בראש השנה וביום הכיפורים? אמר להם: אפשר מלך יושב על כיסא דין וספרי חיים מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה? כלומר, בראותנו את ההבדל בין "ספרי החיים" היינו, מעשיהם של האנשים החיים עתה לעומת "ספרי מתים" מעשיהם של אבותינו הקדושים, כיצד לא נירא והיאך נאמר שירה?

אשמונו, בגדנו.
מצוה להרבות בווידי ביום הכיפורים, ואכן, מתוודים אנו ומפרטים את חטאינו בניגוד לראש השנה, שאז אין מתוודים ונזהרים מלהזכיר את החטאים וסביבת הדבר: בראש השנה הקב"ה הוא בבחינת מלך, ואין אנו מעוניינים להזכיר את חטאינו ולבקש עליהם מחילה, כי "אל שחמל על כבודו - אין כבודו מחול". לעומת זאת, ביום הכיפורים מתנהג עימנו ה' במדת הרחמים, בבחינת אב עם בניו. ועל כן אנו מתוודים על החטאים ומבקשים מחילה, שכן "אב שחמל על כבודו - כבודו מחול".

ובוחן כליות ולב.
כליות ולב - זוהי הנקודה הפנימית. כי גלוי וידוע לפני כיסא כבודו, שאדם מישראל - אף שעבר עבירה - אין הפגם מגיע עד לנקודה הפנימית, המורשת בעמקי הלב. ומאותה נקודה פנימית בוקעת רוחות שלאחר העבירה. ואמרו חז"ל (במסכת יומא כ', א'): השטן בגימטריא - שס"ד, כמנין ימות השנה פחות יום אחד, שכל ימות השנה כנגד השטן ואילו ביום הכיפורים אין לו רשות לקטרג. וס"ה ימות השנה שקולים הם כנגד שס"ה הגידים שבאדם, ויום הכיפורים הוא הוא השקול נגד הגיד שבפנימיות הלב. לפיכך, בכל שס"ד ימות השנה, השקולים כנגד שאר כל הגידים יש לשטן רשות להשטין על שפמנו בגידים ונתקלקלו הללו בחטאים. ואולם, ביום הכיפורים, עת מתגלה פנימיות הלב של האדם מישראל, ונוכח הוא כי לשם אל הגיע הפגם או אז אין לו רשות לקטרג.

אנו מלאי עון ואתה מלא רחמים.
כשהגיע הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע לחרוז זה הפך פניו כלפי מעלה וכך אמר: "אנו מלאי עון", וכי כמה גדלו של לוי יצחק ואפילו הוא מלא עון אבל "אתה מלא רחמים", ואתה הרי אין סוף אם כן גם הרחמים שלך שאתה מלא אותם אין להם סוף מהו אם כן עוונות לענת לעומת רחמיך הרבים.

אל תשליכנו לעת זקנה.
מדוע מתפללים על עת הזקנה דוקא, והלא גם בימי הנעורים זקוקים אנו לעזרתו יתברך, שלא ישליכנו חלילה. יש לפרש זאת על פי הנאמר בזהר הקדוש על הפסוק ואברהם בן בא בימים, כלומר שבא אברהם עם כל הימים וכל יום העיד על המעשים טובים שעשה בו. מאידך מי שהוא חוטא הריהו מאבד מיוו ונשאר בלעדיהם ונמצא א"כ לפעמים שאיש זקן לא יהיו לו אלא ימים מועטים. "אל תשליכנו לעת זקנה" - רצה לומר ולואי ולא נבוא בזקנותנו רק לעת זקנה, עת בלבד, בלי ימים.

בימים ההם ובעת ההוא נאום ה' יבוקש את עון ישראל ואינו וגו' כי אסלח לאשר אשאייר.
יש להבין: מאחר שישלחו לישראל כל עוונותיהם למה יבוקשו עוונות? והתשובה היא כי: השב מאהבה זדונות נעשו לו זכויות (יומא פ"ו ב'), ואם כן יקבלו ישראל שכר גם על זדונותיהם. לפיכך יבוקש אחרי העוונות שלעבר כדי להרבות שכרן של ישראל. זהו: "בוקש את עון ישראל" בשביל להרבות שכרן דוקא משום "ואינו" - שיהפכו לזכויות. ולכן אומרים מעביר ראשון ראשון ולא נאמר "מכלה" את החטאים אדולי יעשה תשובה מאהבה ועישו זדונותיו לזכיות.

וכן פירש בעל ה"חתם סופר" זי"ע את הכתוב בתהלים ק"ג י"ב-י"ד: "כרחק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו, כרחם אב על בניו ריחם ה' על יראיו. כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנו" - השב מיראה וזדונותיו נהפכים לשוגג, מוטב לו לזה שימחו כליל חטאיו ויושלכו במצולות ים. כי אף שיכול עדיין לשוב מאהבה ואז ייהפכו

וידוע שיום הכיפורים אינו מכפר רק עד שיכניס עצמו לגדר האין. שיאמר - אני ומה שיש לי, וכל הכוחות שלי, הכל הוא לבורא יתברך.

יום הכיפורים. הנה תמצא בתורה שבעל פה, המסכת המדברת מענין מצות היום לא נקרא שמה על שם היום יום הכיפורים (כאינך שבת פסחים ר"ה סוכה) רק נקרא יומא, להורות קדושת היום הוא ממקום נעלם ראוי להסתיר. **על כן מנהג אנשי מעשה** שלא להזכיר שמו כל כך בפשטות באיזה דברים, רק כשמוזכרין מענינו לאיזה הצטרכות קוראים אותו סתם יום הקדוש.

אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבריו. (יומא פח):
דאינא בגמרא (יומא פח): עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר, ויש לומר הטעם, מחמת כל זמן שלא ריצה לחבירו, יש קטרוג למעלה ואינו מניח לכפר עליו עד שירצה חבריו, שכל זמן שיש לחבירו תרעומת עליו, אז יש למעלה כנגדו מקטרג עליו, וכיון שנתרצה חבריו חלף חלף לו המקטרג.

אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבריו. (יומא פח):
למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך (תהלים קכב, ח) ופירש"י, שהקב"ה קורא לישראל אחים ורעים. והענין, כי אם הקב"ה יתנהג עמנו ביוה"כ בבחינת מלך, יהא קשה לכפר העונות בלי עונש וסורים, כי מלך אינו מוחל על כבודו למורדיו (סנהדרין יט:), ולפיכך מתנהג הש"ת עמנו בבחינת אב עם בניו או כמו אחים ורעים שחטאו זה לזה, וזעל כל פשעים תכסה אהבה (משלי י"ב), ועל כן, אדם השב על עבירות שבינו למקום ואינו שב על עבירות שבין אדם לחבירו, אי"כ על תרעומת הריהו כאומר: על עבירות שביני לחבירי איני חושש אם ישאר, ואך חושש אנכי על עבירות שביני למקום מחמת שהוא מלך מלכי המלכים... ולזה יאמר כביכול: הלא אינו מוחל עונות בבחינת מלך, כי אם בבחינת אב או רעי, ואם אין אתה חושש לשוב ולמחול על עונות שבינך לבין ריעך גם אני איני מוחל לך ומהאי טעמא הורחטנו לשים שלום ביננו בבואו יום הקדוש, וכדרשת רבי אלעזר בן עזריה (יומא פח): "עבירות שבין אדם לחברו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבריו". ועל כך "אמר ר' עקיבא אשיריכם ישראל מי מסהר אתכם אביכם שבשמים" (שם) "אביכם" דייקא, ולא "מלככם", כאומר. והיא הכוונה בפסוק הג"ל: למען אחי ורעי" - משום הכי "אדברה נא שלום בך", וד"ק.

אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבריו. (יומא פח):
שטעמיה מפה קדוש הרב המופלא עיר וקדיש כמה"ר חיים בן עטר ז"ע, דמעשה היה אל עירו ואל שער מקומו, כי אחד מראשי הקהל, שר וגדול בבית המלך, זלזל בחכם אחד, והרב "אוה"ח ז"ע. לתווג השלום קרא לחכם לפייסו, והתחיל לדבר דברי פיוסים ולשון מדברת היא אמרית בשלמא. והחכם ענה לו: למה יטרח האדון בזה... והוסיף הרב ז"ל להוסיף מחול על הקדוש, והשיב החכם: כוונתי להגיד לך, דמעת אשר זלזל בו השר הזה, תיכף מחלתי לו, דהזוהר הקדוש אומר כי עונות ישראל חו"כ כביכול מכבידי גדהא דשכינתא (כנפי השכינה), ואדם זה, שיר לו נאמר, חטא וביזה אותי, ואם אין אני מוחל לו עון עצמו - אינו נמחק, ויש צער לשכינה מסיבת עון זה, ולכן מחלתי לו תיכף ולא היה מקום פירוש חיילות לעון, דהבידיו והמחילה היו כאחד ממש, ולא היה צער לשכינה כלל! וזהו פירוש דברי הגמרא (ר"ה יז): אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו וכו' למי נושא עון למי שעובר על פשע - "דכל המעביר על מדותיו ומוחל לחבירו, ובה לא יש צער לשכינה מצד זלזולו בו וצערותו, לכן מדה כנגד מדה מעבירין על כל פשעיו ולא יהיה צער לשכינה מצד פשעיו. וזה שאמרו: "למי נושא עון - למי שעובר על פשעיו והיו תוצאותיו על פי מדותיו".

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו'.
שתי רעות עושה האדם החוטא: האחת רעה לעצמו שכן פוגם הוא בנפשו, ואילו הרעה השני גורמת פגם בעולמות העליונים. משל למלך, אשר היה לו ובו אילנות נאים ומשובחים. על האילנות הנוטסו לתפארת פירות משובחי נפש, תאוה לעניינים. והנה, בא מאן דהו, רמס את הנטיעות ושבין. תוך שהוא שובר הורס ורומס, קרסו עליו הענפים, פצעוהו מכף רגל ועד ראש ואף שיברו את עצמותיו. לאחר מעשה, שחטתו האיש על מעשהו ועל אשר אילעו, או הבין כי שתי רעות עשה: האחת - בכניסתו לטוב ופגיעתו באילנות פגע, בנצב, בכבודו של המלך, אשר לו הגן. והרעה הנוספת - אותה גרם לעצמו, הן כל גופו חבוט וחובל ומיוסר. ואז עברה בו מחשבה - כיצד אתקן את מעשי הרעים? יעץ על אחד מקרוביו: "גש תחילה אל המלך ופייס אותו על כי חטאת נגדו. ואז, ישעתיעוררו עליך רחמי והוא ימחל לך על חטאך - ממילא יתעורר ליבנו גם לרפא את גופך הדואב. כאותו אדם, שוכנס אל ופגע בנטיעות, כך הוא האדם החוטא - שתי רעות גורם הוא בחטאו: האחת - מורד הוא בכבוד שמיים, והשנית - גורם רעה לנפשו, בכך שמלכלכה בחטאו. ואולם כאותה יעצה שניתנה לפגוע בגן, כן היא היעצה היעצה לחוטא: עליו לחזור בתשובה לפני ה'; ואז - ממילא - יעורו רחמי יתברך והוא ירפא וינקת את הנפש החטאה. וזה שנאמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם" - עיצומו של יום הכיפורים מכפר על האדם, מנקה את נפשו ומזכך אותה מכל זוהמת החטאים. וכיצד יעשה זאת האדם? - כנאמר: "לפני ה' תטהרו" - עליו לטהר את אשר חטא נגד ה', ואז, ממילא, יתפארו ויטהרו גם הנפשות החוטאות.

לטהר אתכם מכל חטאתיכם.
לכאורה, קשה להבין את הנאמר "לטהר אתכם מכל חטאתיכם" וכי רק על החטאים, הלא הם הנטיעות, מכפר יום הכיפורים, והלא ידוע כי מכפר הוא גם על הפשעים והזדונות?!! הלא, הלכה היא, שאין יום הכיפורים מכפר אלא בתשובה. כמאן, שראשית לכל צריך האדם לחזור בתשובה. ועל ידי התשובה - אף שהיא רק בשל היראה הופכים הזדונות לשגגות (כנאמר במסכת יומא פ"ו ב'), וממילא אז מכפר יום הכיפורים על השגגות.

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו'.
"לטהר אתכם" - על העבר נאמר. "תטהרו" - על העתיד נאמר, שהטרה תהא דבר של קיימא. ועל זה מבקשים אנו "ורוח קדשך אל תיקח ממני". שכן, נאמר בתהלים (פרק נ"א, פסוקים י"ב, י"ג): "לב טהור ברו לי... ורוח קדשך אל תיקח ממני" - בקשתנו היא, שהטרה והקדושה, השורות עלינו ביום הכיפורים, תישארה לכל השנה. ורמז לכך מצוי בתורה, בענין הזאת דמם של קרבנות יום הכיפורים על המזבח. נאמר (בחומש ויקרא ט"ו, י"ט): "וטיהרו וקידשו". ופירשו חכמים (פירושו רש"י שם): וטיהרו - ממה ששבר, וקידשו - לעתיד לבוא. שהטרה והקדושה תישארה גם במאן ולהבא.

מלך חפץ בחיים. כי הבורא ב"ה משפיע תמיד לכל העולמות, והבורא ב"ה חפץ שיהיה לו מקבל להשפע שרצה להשפיע תמיד, כי כביכול יש תענוג להש"ת מה שמקבלים מאתו השפע, ואם אין אנו מקבלין ח"ו השפע מאתו כביכול יש לו צער מזה ונותן ונתתו שפעתו

(קדושת לוי) (בני יששכר) (נעום אילמלך) (תתם סופר) (מראית העין להחיד"א ז"ל) (יט"ב לב) (שפת אמת)

זדונותיו לזכויות – מכל מקום מנין לו לאדם שיזכה לשוב מאהבה ? לפיכך הרינו מתפללים על מחיית החטא כליל: ותשליך במצולות ים כל חטאתינו. אך הקב"ה, יודע יצאם הטוב של בניו, הוא "יודיע יצרנו" וזכר "כי עפר אנוהו" – שעמו ישראל ממעטים עצמם כעפר, ומזולזלים כבחום – יודע כי גם אלה השבים מיראה, אם רק נסתכל מהם היצה"ר, עתידין עוד לשוב מאהבה, ועוונותיהם יוכלו אז ליהפך לזכויות, על כך אין הוא משליך העוונות למעולה, אלא – בינתיים – עד לתשובה מאהבה מרחיק אותם ממנו "כרחוק מזרח ממערב". שהרי הוא ריחם על "יראיו" – על החוזרים מיראה, ומצפה לתשובתם מאהבה.

ההגוי באהיה אשר אהיה.

היהודי הקדוש מפשיטא זי"ע פירש את הנאמר בחומש שמות (ג', י"ד) – "אהיה אשר אהיה" – באופן זה: "אהיה" הינו שם של תשובה. כי אהיה – בלשון עתיד הוא, כלומר, מהיום והלאה יהיה טוב, וכאשר אומר אדם מישראל לה: יתברך: אהיה טוב מעתה ולהבא מקבל הקב"ה את תשובתו ומשיבו לו: "אהיה" מעתה עימך.

הזוכר למזכיריו טובות זכרונות. לא נאמר "לזכוריו" כי אם "למזכיריו" – לאותם שמוזכרים לבני ישראל לזכור את הקב"ה. ומי הם ? – אלה העומדים בשער, להוכיח ולעורר את בני ישראל. ומהו שכרם ? – מידה כנגד מידה, הקב"ה זוכר להם זכרונות טובים.

זהנים מעביר ולבנים לובש שעבודת היום כבגדי לבן.

בלאר על מה קח גדול לובש ביום כיפורים דוקא כבגדי לבן. הדנה ידוע מדברי הבעל שם טוב זי"ע ומהמדרש על פסוק (תהלים קכא, ה) ה' צלך וכו', דהצל עושה כל דבר שהאדם עושה, וכך כביכול אצל השם יתברך שמו, דכל מה ששואדם עושה למטה, מעורר עובדא דלעילא ועושה הקדוש ברוך הוא דוגמתו. כשאדם עושה צדקה למטה, גורם שהשם יתברך משפיע גם כן חסד וצדקה. ובזה מבין מה שהכהן גדול היה לובש ביום הכיפורים בגדי לבן (יומא פ"ג מ"ו), כי ה' המראה לבן אין בו גוון כלל (זהר"ק ח"ב טו), רק שאחר כך יכול לקבל כל הגוונים. והנה השם יתברך כביכול לבן בו גוון כלל, כי אין בו לא דמות ולא דיוקן, רק אנו עושים בו גוון, כפי מה שאנו עושים למטה כן ממשיתו. הן מדת אדום שהוא מרמז על הגבורה והן חסד המרמז על לבן והנה בחינת לבן הוא המעלה הגבוה מכל הגוונים, ושחור הוא מעלה השפלה מכל. ולכן תכלת שהוא נוטה לשחור נקרא תכלת. מלשון תכלה (רש"י שלח טו, לח), שהוא מורה על חושך, ולבן מורה על אור שהוא בהירות, וכן אמרו חכמינו ז"ל (ברכות פ"א מ"ב) משיכיר בין תכלת ללבן, ולכן הכהן גדול ביום הכיפורים שהיה צריך להמשיך גבורה על שוואי ישראל וחסדים ורחמים על זרע ישראל, ולכן היה צריך לדבק את עצמו במקור העליון אשר כולו לבן, ומשם משך כל מה שרצה ועשה כל הגוונים, ללבן לבש "בגדי לבן" לעורר לעילא הבחינות לבנוניות, והמשיך משם כל הבחינת רחמים וגבורות.

ונכנס לקודש הקדשים וגו' חפן כל הקטורת.
פעם אחת בשנה, ביום הכיפורים, נכנס הכהן הגדול אל תוך בית קודש הקדשים. ומה היתה עבודתו הראשונה, עוד קודם לקבלת דם הפר וזריקתו ? – הקטרת הקטורת. ואמרו חכמים (במסכת יומא דף מ"ד), הקטרת היתה מכפרת על חטאי הלשון – "ובוא דבר שבחטאי יוכפר על מעשה חטאי". **ובכך יש ללמדה** מה גדול הקולקול שמוסגלת לגרום הלשון – קלקול שכדי לתקנו בין צורך בכהן הגדול, האיש המוקדש מכל כלל ישראל, שיכנס לפני ולפנים, אל תוך קודש הקדשים! באותה פעם אחת ויחידה, שהותר לכהן הגדול להיכנס לפני ולפנים, הותר לו הדיבר רק בענן הקטורת, על מנת לכפר על חטא לשון הרע. אך אילו היה נכנס בזה – חייב היה מיתה. ולא זו בלבד: רק לאחר הקטרת הקטורת היתה היתא הדם משמע, שעוון לשון הרע מעכב את כפרת ישראל, כפי שנעשתה בעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים. ומכאן – יש לימוד חשוב לכלל ישראל: כאשר מתכוון אדם לתקן את מעשיו ולחזור בתשובה, ראשית לכל – עליו לדאוג לתיקון חטא הלשון, ואז, כשתתיקן חטאי לשון הרע, תתקבל תשובתו – כפי שתחילה לכל עבודתו הקטיר הכהן הגדול את הקטורת, לכפר לעם על חטאי הלשון, ורק לאחר מכן פנה ליתר עבודות היום הקדוש.

הם כסגורו וקח סניגור מקומו.

כתיב: "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף" על פסוק זה אמרו חכמים (שבת ל"ב א'); אפילו תאם שעות תשעית ותשעה מלמדים עליו חובה ואחד מלמד זכות – ניצול. ורמז יש לדבר: סגורו בגימטריא – 349, ואילו כסגורו בגימטריא – 348. ללמדך, שאם יש רק אחד יותר מקטורו הנאף כולו לסגורו.

וכן אהיה אומר את השם.

בגמרא יומא כ' ב' כתוב בלשון זה: "וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו בריחיו". ואמר הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע: לשון זה לרמז בא, על ריבוי תתונים ותפלות שיש להאדם להתפלל, וכך רמוזו "וכבר אמרו", כבר – לשון כביר – על האדם להתעורר בכל לב זמן רב וימים כבירים ולהתחנן "אנא השם", עד "שישמע קולו" ותתקבל תפלתו.

(מצורף ושמש)

כשהיו שומעים את שם המפורש ישמע אצל מפי כהן גדול.

כתיב בכל מקום אשר אהיית את ישראל ויבא אליך וברכתך (שמות כ, כא). "אמר אזכיר" ולא תזכיר. הרצון אצלי, כי הש"ת הוא המזכיר את ה' ולא הכהן. כי אע"פ שהכהן היה מזכיר את ה' במקדש, השם היה מזכיר ומוריד שפע האותיות ונותנם בפיו של כהן גדול, ואז היה הכהן גדול גומר ומזכיר, ולא באופן אחר. והוא שאמרו בירושלמי (סוטה פ"ז ה"ב): מאי 'בכול רב' (דברים כג, יד) – בכולו של רם. מלמד שהיה הקב"ה שותף שמו עם הכהנים (שם איתא: "מלמד ששיתף הקב"ה קולו עמהם"), כלומר שהיה משים הדברים בפיהם, ענין מה שנאמר במשה ו'האלקים יענו בקולי' (שמות יט, ט) ונתן הקול בפיו. וזה תמצא מפורש בתפלת יוה"כ שאמר: 'והכהנים והעם כשהיו שומעים את שם המפורש יצא מפי כהן גדול, לא אמר 'מוצא' אלא 'יוצא', כאילו הוא מעצמו יצא בלי מוצא. ויורש ברור באומרו: 'אף הוא היה מתכוין לגמור את השם כנגד המברכים', לא אמר 'להזכיר' או 'לומר את השם', אלא 'לגמור', כי ה' היה משים הדברים בפיו, והוא היה גומר, כי השפע היה נשפע מהשם בפיו של כה"ג בהזכירו את השם, וכשהכהן רואה את הדברים בפיו היה גומר להוציא את ה... בין מצאתיו בזהר בפרשת אחרי מות, כי השם היה מסדר השם בפיו של כה"ג ביום הכיפורים, ועיין שם. וזהו כפתור ופרח"

מה שאסרו נעילת הסנדל ביום הכיפורים.

משום שביום הכיפורים שישראל עושין תשובה שלימה כל העולמות מתעלים, וגם האדמה שאנתנו עליה נתעלית ונקראת אדמת קודש, ועל כן אסור לילך עליה בענל, כמו שכתוב (שמות ג) "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליה אדמת קודש".

(הרה"ק רמ"מ סרימנוב זי"ע)

שני שעירי עיזים לחטאת.

איתא בגמי (יומא ס"ב) שני שיהיו שוין במראה ובקומה. בעיסוק בשני השעירים בעבודת היום יש הוראה ולקח התבונן באופן תכסיסי היצר ומדוחיו, ומוסר השכל להניצל מן הרשת שאורג לכל אדם במהלך חייו על אדמותיו, וכך כותב: שני השעירים שוים במראה, בקומה, בדמים ולקיותן כאחד. האחד שעלה עליו הגורל לה', נחטש בקדושה וטוהרה, דמו ניגר ונאסף לתוך כלי וזוכה להיכנס לתוך קדש הקדשים, ואילו השני "יעמד חיי". במבט שטחי גורלו של הישעיר לה"י הנחטש ונשרף, קשה, ואילו השני זוכה לארכת חיים, מובילים אותו אחר כבוד בלויי יקירי ירושלים ואף נושאים אותו על כפים אל המרחבים

של ההרים סביבות ירושלים. לבו של שעיר זה מתרונן ומתמלא גאווה על שניצל מגורל השחיטה, ובמיוחד כאשר מעלים אותו לרום הצוק, ולפתע הריהו מושלך למדרון תלול, אבריו מתרסקים במימה משונה, וכל אשליית הצלחותיו ושפר גורלו על תכירו מתפצצת על סלעי ארץ גזירה. אז בטוי עז למהלך התחושות הזמניות והרגעיות של החוטאים, שמדמים בלבם ש"הנאות החיים" מצילות אותם מגורלם הקשה, כביכול, של אחיהם הפמיתים עצמם באהלה של תורה וקיום מצוותיה, בעוד הם משוחררים ונושמים אויר פסגות של צוקים... אך הסוף ברור כשמש לעין כל. בעוד הלאשונים זוכים לחיים נצחיים תמורת מסירתם נפשם למען כבודו יתברך, ודמם נרשם ונקבע לזכרון עולם על גבי פרכת הקודש, ואף לפני ולפנים, הרי השניים מושלכים עד ריסוק אברים בעצומה של שיא הצלחתם המדומה אל סלעי החיים הקשים ותלאותיהם ללא זכר שם ושארית. המחשה זו ביום הקדוש, להורות באה לכל יהודי את דרכו, למען יבחר בדרך טובים, ויעדיף את ההקרבה באהלי הקדש הכרוכה בשפיכת דם ויתור על הנאות החיים המדומות, בדרך העולה בית א-ל, על פני גורל זמני של "יעמד חיי", שסופו השלכת סרק במדרון החיים רב הסכנות והאבדן הגמור.

ההודאה עליו את כל עוונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם, וכן אותם על ראש שעירי בערב יום הכפורים היו מעבירים לפניו פרים ואילים וכבשים כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה (יומא פ"א מ"ג) תמוה, וכי הכהן הגדול לא היה רגיל דיו בעבודה ועוד, כלום בראיית הפרים והאילים כבר יהי מורגל בעבודה ? אלא לרמז בא הדבר: פן יתמלא לבו גאווה ותזוז דעתו עליו על שיזכה להיות האדם היחידי שנכנס לפניו לפנים לקודש פנימה – לכן מראים לו את הפרים והאילים שגם הם זוכים להכנס לקודש הקדשים ואין יחושו גדול מהם.

יקשור לשון זהורית.

קשירת לשון הזהורית רומזת על ביטול כוח לשון הרע של השטן, שאין לו רשות להסתיין ביום הכיפורים (לכן פי יומא כ', ב). כן מהווה קשירת לשון הזהורית תיקון לעוון לשון הרע שבקרב בני ישראל. ואמרו חז"ל (במסכת יומא מ"א, ב'), שכאשר זכו ישראל – הלבניה לשון הזהורית, והיה זה אות שזכו לתיקון ולכפרה על עוון לשון הרע

אחת למטה ושבע למטה.

נראה לרמז בזה דהרי אמרו חז"ל (סוכה נב.) דלצהי"ר יש שבעה שמות רע, אבן, ברזל, מכשול, פצוני וכו' דהיינו שבא לפתות את האדם בכל מיני התחמיות וערממיות דאם הוא רואה שלא יצליח בדרך זו מנסה בדרך אחרת וכן הלאה, והרי ידוע דמס' "שבע" בא לסמל דאיכא הרבה כד"כ בשבעה דרכים ינוסו מלפניך וגו', משא"כ להידיבק בהש"ת וללכת בדרכיו איכא רק אופן אחד על ידי לימוד התורה ולקיים מצוותיו דהיינו תורת אמת והוה בא ללמד זכות הנה"ג כשמהה דאם הפר ואת דם השעיר, "כי הדם הוא הנפש" כי "אחת למעלה" דהיינו להידיבק להש"ת יש רק דרך אחד, אבל "שבע למטה" שלא להיגרר לעצת ה"צהי"ר, שבא בשבעה דרכים.

והכהנים והעם כשהיו שומעים את השם הגדול והנורא יוצא מפי כהן גדול, היו כורעים ומשתחוים ואומרים: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".
צדק עבודת יוהכ"פ. מה טעם לאמירה זו דוקא "ברוך שם כבוד מלכותו". אלא, בשעה שהיו ישראל שומעים את האופן שבו היה מבטא הכהן הגדול את השם הגדול והנורא, ונכחו לדעת בליבם שכל הברכות והשמות שהוציאו מפיהם עד כה, לא נאמרו כראוי, והיו בבחינת "ברכה בטטלה". על כן אומרו עליהם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

אנקת מסלדיך תעלה לפני כסא כבודך.

פי'ש הפיוט: "אנקת מסלדיך", אותה הזעקה בתורה ובתפילה אשר "מסלדיך", מלשון יד סולדת, פירוש שהוא בהתלהבות, זהו "תעלה לפני כסא כבודך".

פתח לנו שער בשעת נעילת שער.

"עכשיו, בעת נעילת שער, אין זה הזמן למהר", משל בענין זה. (על פי ספר "ערבי נחל"). "מעשה במלכה שיצאה לדרך, אל מקום כלשהו, בלוויית אנשי פמלייתה. עודם בדרך, והנה התחוללה סערה נושאת בכנפיה פתנית של כגבדים. הרוח הסוערת הכתה בנוסעים, והכפור הנורא צבט אותם מכל עבר. בין כך ובין כך ירד היום, והמלכה ומלוויה מצאו עצמם נוסעים בדרך מושלגת, בקור מאיים ובחשיכה כבידה מבלי למצוא לעצמם מחסה ומקלט.השעות חלפו, הדרך הקשה התמשכה עוד ועוד, השלג גבר, הרוח טלטלה את מרכבת המלכה – ולפתע נגלו לעיני הנוסעים אורות בודדים, מנצנצים באופק. עד מהרה הגיעה המרכבה לפאתי כפר. 'גש מיד אל תושבי הכפר, ובקש מהם שיאכסנו אותי באחד הבתים עד הבוקר'! ציוותה המלכה על אחד ממלוויה. האיש פנה לדרכו. הוא בוסס רגליו בין מצבורי השלג והשלולית, עבר מבית לבית – אך איש מדרי הכפר לא ניאות לתת מחסה למלכה. בכל בית נשמעו תרועים ואמטלאות שונים ומשונים, על כך שאין אפשרות לארח את המלכה. **לבסוף**, כשכמעט נואש מלמלא שליחותו, הגיע השליח אל בית בשולי הכפר והתדפק על דלתו. בטוח היה כי גם בבית זה ישיבו פניו ריקם, ומה הופתע לשמוע, על ידי הבית מסכימים לארח את המלכה עד מהרה הובאה המלכה למקום. דיירי הבית פינו בעבורה חדר מיוחד, מוסק ונקי הכניסוה איליו בכבוד רב, כראוי למלכה. סוף סוף יכלה המלכה להתחמם מעט ולפוש קמעה, וליבה עלה על אדותיו מהכרת הטובה שרחשה למארחיה-מטיבה. **ואולם, כמחצית השעה** בטרם הגיר היום נכונה למלכה אכזבה קשה. בעל הבית חקש על דלת חדרה ודרש בכל תוקף כי תעזוב מיד את ביתו ! 'ואולם עדיין חשוך בחוץ, היום לא האיר עוד', אמרה המלכה, 'חוס עלי והרשה לי להישאר עוד מעט – עוד מחצית השעה לפחות בביתך, ואחר אצא לדרך' – כך בקשה המלכה, אך בעל הבית אטם אוזניו משמוע. הוא דורש מפגיעי, שהמלכה תעזוב את המקום מיד – ואין כל מקום להפצרות ולשכנועים ! **בלית ברירה** יצאה המלכה מהבית, אל העולם החשוך והצונן שקידם את פניה בחוץ, והיא ומלוויה המשיכו בדרךם. לא ארך זמן, והמלכה שבה ממסעה אל הארמון. היא מסרה לכל מקווביה על אשר ארע לה בדרך, ועל אשר התרחש לכפרו בין מצאה מחסה לשעות ספורות בלבד. היא מלתך את דבריה ובעט עד מאוד על תושבי אותו הכפר, כבעטו כי גדול הטיל עליהם עונש, והאיש אשר בביתו מצאה המלכות מחסה – ואשר ממנו שולחה בטרם האיר היום – קיבל עונש כפול ! וכך אמר המלך בהענישו את אנשי הכפר: 'להם, אשר לא השכילו להבין את חשיבות המלכה ואת חובתם כלליה – מגיע עונש על כך, ואולם, האיש שבצל קורתו חסתה המלכה – הוא הרי כן ידע וכן הכיר את גדולת המלכה ואת החיוב לכבדה, הוא הרי כן טרח ויגע לקבל אותה בכבוד מלכים – אבל, הוא לא הצליח למשוול ברוחו להמתין עוד מחצית השעה עד שתצא המלכה, מעצמה, מביתו. ומכיוון שלא השכיל להמתין לכך ואף ללוותה כראוי, קלקל הוא – בכך ששילח אותה מביתו – את כל הפעולה הנאותה שעשה קודם לכן, ועל כן ראוי הוא לעונש כפול!"'**!!**

ביום יצאנו מצרים, ומתפללים, ומתוודים, ומתחננים – אבל, כאשר מגיע זמנה של תפילת נעילה, או את דומה שכל זמננו נעלם ואיננו, נחפזים אנו לסיים התפילה, ממהרים ונחפזים, ובלבד שנוכל כבר לשוב לבתינו, ממש כאותו תינוק הבורח מבית הספר...". וממילא צריך להתפלל לאט ובמתינות ואף איש לא יצאה לגרש את המלכה מביתו.

(הרה"ק רבי ישראל מפסאלין זי"ע)

^[1] ויבא אליך וברכתך (שמות כ, כא)

^[2] ויבא אליך וברכתך (שמות כ, כא)

במה אקדם ואכף פני לא יקח שוחד, ובידי אין מעש ועל זאת לבי יפחד, אבל עתה בזכרי מלכות שם המיוחד, ועל זאת אני בוטח באומרים ה' אחד, ומושכים כולם יחד מזה אחד ומזה, מחר יהיה האות הזה.
ויש לפרש, הדנה תכלית העבודה של הימים הנוראים היא, לקבל על עצמו עול מלכות שמים, ולהמליך את הבורא כל עולמים יתברך שמו על כל העולם כולו, ולכן נתקן לומר בתפלות ימים הנוראים: "המלך הקדוש" ו"המלך המשפט" והווי יסוד ושורש התשובה, כדכתיב "שובה ישראל עד ה' אלקיך", כלומר, ענין התשובה הוא שיהיה ה' אלקיך", והיינו שיומליך האדם את הבורא ית"ש על כל רמ"ח איבריו וס"ה גידיו.
זאת עובד, על ידי שממליכים את הבורא ית"ש על עצמו ועל כל העולם כולו, זוכים לכל הטובות ולכל מיני השפעות טובות, כמו שאמר ז"ל "אמר הקב"ה ... אמרו לפני בראש השנה מלכויות זכרונות ושופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוכם לפני לטובה", וכדאייתא בספרי על הפסוק "ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם אני ה' אלקיכם" "ותקעתם בחצצרות, הרי שופרות, והיו לכם לזכרון, הרי זכרונות, אני ה' אלהיכם, זה מלכויות, אתם כן מה ראו חכמים לומר מלכויות תחלה ואחר כך זכרונות ושופרות, אלא המליכהו עליך תחלה, ואחר כך בקש רחמים מלפניו, כדי שתזכר לך", והיינו שעל ידי שממליכים את הבורא כל עולמים – מלכויות, נזכרים לפניו – זכרונות, וענין הזכרון הוא באמרם ז"ל: "שיעלה זכרוכם לפני לטובה", כלומר, שיושפעו לנו שיעות וברכות, וכדאייתא בספרי על הפסוק "והרעמתם בחצצרת ונזכרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאיביכם".
"ונזכרתם ונושעתם, כל זמן שנזכרים ישראל, אין נזכרים אלא לתשועות",והווי גם עיקר העבודה ביום הקדוש, לקבל עלינו עול מלכות שמים ויחוד מלכותיך ית, ועל ידי זה זוכים למחילה סליחה כפורה, וזה שאמרו רז"ל על הפסוק "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד": " ויהי ערב, אלו מעשיהו של רשעים, ויהי בקר, אלו מעשיהו של צדיקים, יום אחד" שנתן להם הקב"ה יום אחד, ואיזה זה יום הכפורים", כלומר, הקב"ה נתן לנו את יום הכפורים שנקרא: "יום אחד", לפי שעיקר עבודת בני ישראל ביום זה היא בקבלת עול מלכות שמים ויחוד הבורא ית' "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ועל ידי זה זוכים לתקן את כל מעשיהם הקודמים, בין אם היו חלילה בבחינת "ערב" "אלו מעשיהו של רשעים", ובין אם היו בבחינת "בוקר" "אלו מעשיהו של צדיקים".

וכן מבואר גם בירושלמי (יומא פ"ח ה"ז), שיסוד כפרת יום הכפורים הוא על ידי קבלת עול מלכותו יתברך, כמו שאמרו שהמביא קרבן עולה ואומר: "אי אפשר שתכפר לי, אינה מכפרת לו על רכוה", אבל האומר: "אי אפשר שיכפר לי" יום הכפורים, "מכפר הוא לו על כורחו, אמר רבי חנניה בריה דר' הלל לא כולא ("מיהו אין כפרתו של זה המבעט ביום הכפורים דומה למי שאינו מבעט", "קרבן העדה"), מן הדין בר נשא מימור למלאכ, לית את מלך" ("מהא דדמייא לאדם אומר אין אתה מלך, מי מתרצה לו המלך, כך זה המבעט"), והיינו שיסוד כפרת יום הכפורים הוא מכח שאנו מקבלים על עצמנו את הקב"ה למלך. וזה שאמרו רז"ל "בזאת יבא אהרן אל הקדש, בזכות ישראל, זאת קומתך דמתה לתמר, והיינו כמו שאמרו רז"ל "מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים", כלומר, ענין כפרת יום הכפורים הוא, שבני ישראל מייחדים את הבורא יתברך שמו בכל לבבם וכל נפשם – "אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים", וכמו שאומרים בהשענונות: "הושענא נפתה לתמו, הרווגה עליך" – הושע את בני ישראל בזכות שדומים לתמר ומוסרים את נפשם על יחוד הבורא ית"ש. והוא שאומרים בתפלות הימים הנוראים: "אבינו מלכנו וטובנו לפניך, אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה", אפילו אם הרבינו לפשוע – "אבינו מלכנו חטאנו לפניך", התקון על כך הוא: "אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה" – קבלת עול מלכות שמים, כאמור. וזהו: "במה אקדם ואכף פני לא יקח שחד, ובידי אין מעש ועל זאת לבי יפחד, אבל עתה בזכרי מלכות שם המיוחד, ועל זאת אני בוטח באומרים ה' אחד", כלומר, אף על פי שאין מעשים בידינו, בטוחים אנו שנזכה לסליחה וכפורה בזכות שבני ישראל מקבלים על עצמם את עול מלכותו ית"ש, ומייחדים את שמו יתברך בכל לבבם ובכל נפשם, "מחר יהיה האות הזה" ביום הקדוש, שבו נזכה למחילה סליחה וכפרה.

(כ"ק מרן מהר"ש שליט"א)

אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים.
טהרתם של ישראל ותשובתם המתקבלת לפני השי"ת נובעת מזה שהוא ית' אב להם ! אביכם שבשמים", והרי אב שמחל על כבודו כבודו מחול בניגוד למלך שמחל על כבודו שאין כבודו מחול, ולכן "ומי מטהר אתכם" טהרתכם תלויה בכך, "אביכם שבשמים", ולפניו תשובתכם צריה ומקובלת לפניו ית'.

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' טהרהו'.
בידוע הוא, כי "כפי" הינו עוון שנעשה בשוגג: "עוון" הינו חטא שנעשה במזיד: ואילו "פשע" הינו עוון שנעשה בפשיעה. ולפי זאת קשה הדבר: מדוע נאמר דווקא "לטהר אתכם מכל חטאתיכם" והכוונה היא לחטאים, שנעשה בשוגג – והלא יום הכיפורים מכפר גם על פשעים, כלומר על חטאים שבמזיד ובפשיעה, והרי הם חמורים מן החטאים שבשוגג! אלא, יש

מדברי רבותה"ק מבעלזא

לפרש את המקרא בצורה זו: כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם". כלומר, יום הכיפורים מכפר על הכל ומטהר את האדם לחלוטין. ואולם, מאידך גיסא – "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", על האדם מוטל להיטהר ולחזור בתשובה אפילו על "חטאתיכם", אפילו על אותם עוונות שעבר בשוגג, וכל שכן חובה עליו לטהר עצמו מדרגות החטא החמורות יותר העוונות והפשעים, שעבר במזיד ובפשיעה.

ונתן את הקטורת על האש.

בכוונה תחילה נצטווה הכהן הגדול להפסיק בציצומה של עבודת הפר לעוסק בקטורת – שכן, לאחר שהחט פה החטאת והוודייעים על פרו ועל פה אחיו הכהנים, עלול היה הכהן הגדול להיתפס לעצבות. על מנת שלא יהיה כן, הוטל עליו לעסוק מיד בקטורת, כדי שזו תעורר שמחה בליבו. שהרי נאמר (במשלי כ"ז, ט): "שמן וקטורת ישמח לב".

אהרן כלי כפרה לישראל שמתו ועל ידו סליחת העוון.

אהרן מסמל את מידת החסד, ובכוחו לבטל את כח הרע של השטן, שכן כוחו גדול מכח השטן: "השטן" – בגימטריא, מניינו מגיע לשיס"ד. כפי שאמרו חז"ל (יומא כ', א), כי בכל שיס"ד ימות השנה יש בכוח השטן להסתיין ולקטרג, פרט ליום הכיפורים – היום ה"סי"ה בשנת תמה, בה יש שס"ה ימים.ואולם, ביום הכיפורים מתגבר כוחו של אהרן הכהן הגדול, וכוח זה מעורר חסדים וסליחת עוונות על כל ישראל, בכל השנה. ומנין שכוחו גובר ? – רמז לדבר יש בביטוי "כלי כפרה", שמניינו בגימטריא שס"ה, ללמדנו, שכוח החסד של אהרן ביום הכיפורים מתפשט על פני כל שס"ה ימות השנה.

ומל ה' אלהיך את לבבך ... למען חיך.

יש לדייק, והלא כלל הוא בדיינו: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות ל"ג ב'), אם כן איך נאמר שה' ימול לבבינו. אלא שהאדם הכשר מישראל, כשאינו עובד לבורא כראוי, צערו בר מאד וחיו – גם חיי העולם הזה שלו – אינם חיים, ממילא נוגע לו הדבר גם לתחום שנכלל בחי"כ הכלי בידי שמים" ולא על ליראת שמים. איש כזה מן השמים מסייעים לו ליראת שמים שלו, בכדי שלא יחסר לו דרכי העולם הזה. זהו שאמר הכתוב: "ומל ה' אלהיך את לבבך למען חיך" – כדי שיהיו ערבים עליך ימי חיך – העולם הזה, ימול ה' את לבבך, שהרי כשאתה חוטא – חיך אינם חיים.

(כ"ק מרן מהר"ש זי"ע)

בדרך זו פירש כ"ק מרן רבי יהושע זי"ע.

מה שאנו אומרים בברכה שלפני קריאת שמע של ערבית: "ונשמח בדברי תלמוד תורתך ובמצותיך ... כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה". ותמוה, איך אנו מבקשים על דבר שאינו בידי שמים ובחירתו נתונה לבני אדם. לכך אנו מביעים את הסיבה לתפלתינו: "כי הם חיינו ואורך ימינו" – כי מבלעדי התורה והמצות אין חיינו חיים ואינם נחשבים לאורך ימים. אם כן הדבר נוגע גם לעניני העולם הזה, מה שיש ואפשרי להתפלל עליו. והואיל "כי הם חיינו ואורך ימינו" עלינו להתחנן שיעזרנו מהשמים ש"בהם נהגה יומם ולילה".

אם עונינו ענו בנו.

בליל יום הכפורים קרא מרן הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע לחייט אחד מהעיר בראדי, ושאל אותו: הידעת מה פירו הפסוק "אם עונינו אנו בנו" ? פשוט, השיב החייט, "אם עונינו" – ליראת העוונות והפשעים – "ענו בנו" – בניס אנו לה' אלקינו.ה"פירוש" עורר גיחוך בקרב מורתי בתלמוד, אך בעיני הרבי הוטב, ואמר שבשמים גרם פירוש זה שמחה ושעשועין דמלאכ, והמתיקו את הדינים.

ועל חטאים שאנו חייבים עליהם חטאת.

אפשר לפרש בדרך רמז: "על חטאים שאנו חייבים" דאם יש לנו חטאים שכבר נגזרה גזירה בגללם לחייבנו חי' ושלום, אי אפשר להמלט מהגזירה אלא אם כן נותנים למשחית אדם במקומו. וזהו "עליהם חטאת" דהיינו על ראש המלכ"ש תחול החטאת שלנו ואנחנו ננצל. ולכן אומרים ותשובה וכו' מעבירין את רוע הגזירה, ואין אומרים מבטלין כי כיון שכבר נגזרה גזירה אי אפשר לבטלה אלא להעבירה מעלינו וליתנה על הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו.

(כ"ק מרן מהר"ש זי"ע)

הרי אני לפניך ככלי מלא בושח וכלימה.

יתכן לפרש לטיבותא שכל העבירות שעשינו אינם בגלל שכח הרע מוטבע בעצמותינו ח"ו אלא הוא רק כמו שבמלאים כלי ואפשר לרוקנו אכ"כ וישאר הכלי נקי כבתחלה כן גם אנו בידך הלוהיא הדברים המאוסים מוטכנו ולנקותנו ונעבדך בלב שלם כבשנים קדמוניות.

(כ"ק מרן מהר"ש זי"ע)

ותלמדנו ה' אלקינו להתודות למען נחדל מעושק ידינו.
ידוע כי התורה והמצוות שהאדם עושה בלא תשובה, נמסרים ח"ו להסיטרא אחרא והם עושקים אותנו בסיוע האדם עצמו. אבל אם האדם מתודה על עונותיו ועושה תשובה אין להם שליטה על מעשיו.
הו שאומרים: ותלמדנו להתודות למען נחדל מעושק ידינו. שלא יהיה לנו חלק בחיות הסט"א ח"ו.

(כ"ק מרן מהר"ש זי"ע)

משלים על יום כיפורים

שכרנו, הפלגנו לעבר השנה החדשה, כשאנו יודעים את זרבנו, את הכולן את היעד.
נחושים בדעתנו לביעוד דברכנו החדשה, ולמלא אתר ההבטחות שהבטחנו בעימי הדין. אבל סערת העתים, רגשת התאוות ומהומת הלחץ והדחק הסיטו אותנו מנתיבנו, השמיטו את ההגה מידינו, וגררו אותנו ללא תכלית, אובדים ואבודים.
לתקופת השנה, בחודש אלול, עשינו את חשבון נפשנו, וראינו בחרדה כיצד אנו נדונים, חלילה, לכליה. המים הולכים ואזולים, אין מים אלא תורה, מצוות וזכויות, ואנו אנה אנו באים, בלב שבור השכמנו לסליחות ויחלנו לשיעוה. וכדי להסיט אלינו רחמי שמים, "צפרנו בצופר", תקענו בשופר לעורר רחמי שומע קול תרועת עמנו ישראל ברחמים. אבל, כאשר החשן רואה שטרפו נעטם מידו, וישועתנו קרובה לבוא, הוא מושך את עולמנו בהרעל כבד, בעב הענן, מטמטמ את מוחנו ולכו ואוטם את רגשותינו מלהתפלל בכוונה ובלב תמים. וידוע מן הספרים הקדושים, שבימים אלו צריך האדם להוריד דמעות, משום שהשטן מקרר את הרגשות. לכן העצה היעוצה היא להתגבר בכל הכחות ולבקוע את מסך האפל הקודר, ולהדליק את האור הגדול בלבותינו, את אור התפלה בהתלהבות ובאש הלהב, לפיכך, נהגו להדליק נרות רבים ביום הכפורים, לרמז על האש שעלינו להדליק בלבותינו. וזהו שאנו אומרים: "אור זרוע לצדיק, ולישרי לב שמחה". האורות והנרות שאנו מדליקים, הם כדי שנזרע בלבנו אור תשובה, שבזכותו נצא צדיקים וזכאים בדינו. ואם כזאת תהא מחשבתנו, לישר את לבותינו, נזכה לשמח בהצללתנו.

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' טהרה.
הענין שאנו אומרים זה בליל יום הכיפורים הטהור כן, משל לאב שעשה לבנו יחידו מלבוש שאין כמוהו בכל העולם, והבן הלך בדרכו וטיניף את הבגד או בשוגג או ח"ו במזיד, והבן הולך בעצבות גדולה כי אולי ישמע אביו, וגם אולי ייראה לפני אביו שאצרי להתראות בפניו מבלבוש הלאה והמלבוש מטוניף, אזי הבן חוזר והולך אצל אביו אולי ימצא איזה מזון או תרופה לזה. וכשביקש מאדו, מצא אחד מאוהביו שזון לו עצה הגונה רק על יום אחד בכדי להתראות לפניו לפני אביו, על ידי זחק הברזל, והברזל יהיה מלוהב בהתלהבות וידחק על הבגד, ויצא הטינוף לפי שעה על עיב אחד. וכאשר יגשגש עם אביו יבקש לעשות לו עוד בגד יורר נאה, כאמור (חגי ב, ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, כי כלום חסר מבית המלך, ועלתה לו כן. לכן אנו מבקשים מאת פני הבורא יתברך שמו' כי ביום הזה יכפר, ויפכר' הוא לשון (גיטין נו, א) בעי לכפורי, שימחול לנו עוונותינו על כל פנים ביום הכיפורים, וממילא כאשר יהיה לנו כפרה לפני ד' טהרה, לגמרי, שיבנה לנו את מקדשינו ביתר שאת, ויכפר

(קדושת לוי)

דרוש התעוררות קודם נעילה מאת המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע.
"פתח הרב המגיד ביום הכפורים קודם הנעילה ואמר: רוצים אתה לידע ענין הנעילה, ומהו הרעש הגדול בעת הלז, הנני אומר לבי משל: ידוע שבחנות שמוכרים הבשר, הבעל הבית תמיד משגיח לגרש הכלבים, שמוכבים תמיד החנינות שלו ורוצים לחטוף ולטרוף ממנו,

(הגר"ק רבי יהושע מקוטנא זי"ע)

כדרך הכלבים, ותמיד מגרשם בכל כוחו. כנודע. ויהי היום באו הכלבים לאלפים וברבבות אין שיעור, וסבבו החנות ורצונם דיוקא לחטוף ולטרוף הבשר, ומסתמא הבעל הבית עושה כל היום התפעלות להנצל מהם לבל יחטפו מאומה, אך לעת ערב התגברו ביותר, וראה שקשה לו ליתן עצה לבל ירפו ממנו, מה עשה? לקח עצם גדול בלי שום לכלוכית ישר, וזרק בין הכלבים והחטפו ונתנו ועושים בו כרצונם, ובתוך כך הוציל הבשר מידם והוא **מוצל מובן**, הקב"ה ית"ש הוא בעל הבית על הבשר המה בני ישראל עם ומשגיח בכל עת עליהם לבל יגיע להם שום דבר רע, ומשפיע להם כל טוב סלה, והכלבים המה מקליפות טובים תמיד אותנו. ורוצים תמיד לבל ישפיע לנו שום שפע חלילה, ובאם ישפיע לנו רצונם לחטוף ולטרוף חלילה העופר, כנודע, והבעל הבית הנ"ל עושה תמיד כל התפעלות שפועל, ואינו מניח לעשות לו שום רע חלילה. **ובהגיע יום הכיפורים** אז מתגברים הקליפות מאד. ורוצים לחטוף ביותר בכל כחם, כנודע. והקב"ה מצילנו מידם אבל בהגיע עת ערב לעת נעילת השערים אז התגברות

הקליפות היא באין שיעור וערך. מה עושה הקב"ה? לוקח רשע אחד אשר אין בו שום לכלוכית דבר טוב, ומוסר אותו לידם, והמה יעשו בו כרצונם, ובתוך כך מציל את עמו ישראל מידם. כעת, עת בני ישראל, הוא זמן נעילת השערים, צריך כל אחד מאתנו לירא ולפחד ברתת זויעה, אולי יסר הוא ביד הקליפות חלילה, והמה יעשו בי כרצונם רח"ל לזאת אחבי", צריכים אנחנו לעשות תשובה באמת ולשבר לבבינו הערל. ולבכות ולבקש ולחנן ולשפוך שיחו לפני קל רחום וחנון, הבעה"ב שלנו, המשגיח תמיד עלינו לבל למסר חלילה בידי הקליפות הכלבים עזי פני הנ"ל, ושישפיע לנו שפע ברכה וחיים, ולבל יטרפו הקליפות שפעותינו, והשי"ת רוצה באמת בתשובת השבים ואין חפץ במיתתם. כנאמר (יחזקאל יח כב) "החפץ אחפוץ מות רשע נאום ה' אלקים הלא בשונו מדרכיו וחייה" ובואדי יקלינו בתשובה ויצילנו מידי האכזרים הללו, כי בידו הכח והממשלה לעשות כרצוננו, ובואדי ישפיע לנו שפע ברכה והצלחה וכל טוב וחיים ושנה טובה ותחימה טובה. אמיכ"ר.

סיפורים על יום הכיפורים

נעים, גילה ורנן, וגם הוא פתח פ"ק וקרא בקול גדול "ויאמר ה' סלחתי כדברך". כאשר גמר המספר את סיפורו אמר לו רבינו מרדכי ז"ע "אני מאמין באמונה שלימה שהרב המגיד שמע מפיו של הקב"ה "סלחתי" כמו ששמע משה רבינו ע"ה, ואלמלא כן, לא היה ממשך להתפלל תפילת ערבית".

אשמנו בניגון. אצל הבעל שם טוב הק' ז"ע היה חזן שנקרא "דער זאלחווער חזן ז"ע" (החזן מזלחוב), והאר"ך מאד בניגוה בעת אמירת 'אשמנו בגדנו וכו', וכן באמירת על חטא, ותמה עליו אחד מן החבריא היתכן להאר"ך כל כך בניגוה בתפילות אלו, השיב לו, בשעה שמביאין מתנה למלך, מתנה מכסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות, הרי אין להם חשיבות אצלו כלל, כי כלום חסר בבית המלך, אבל מי שמלקט בארבע איהו דבר, ומקנהו וממקרו עד שיהפך לדבר חדש ורעיו לבוא לפני המלך, ודאי יהא בזה חשיבות רבה אצל המלך. כן אנחנו, מביאין מתנה להשי"ת את החטאים, וצריך לנקותם על ידי תשובה מאהבה שאז הם הפכים לזכויות, ויש להם חשיבות רבה לפני המקום. הרה"ק רבי דוד פורקס ז"ע ראה את החזן מזלחוב ז"ע כשהיה מנגן את ריזודים, אמר רבונו של עולם לו לא היו חטאים עם ישראל איפה היית לוקח 'אזא' יסען אשמנו (אשמנו כזה מתוק).

עובדה שהי' אצל הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע, שפעם אחת במוצאי יום הכיפורים, אחר שכבר עבר זמן רב אחר התענית, הי' יושב על מקומו שקוע במחשבותיו הקדושים ולא טעם מיד, והרגיש בזה תלמידו הרה"ק ר' שמואל קואמינקא. והי' בעיניו לפלא. כשנתעורר הגה"ק מבארדיטשוב מדביקותו קרא אליו את תלמידו הנ"ל וסיפר לו, כי אחר תפלת נעילה בא המקטרג לפני כסא הכבוד וטענתו בפיו, למה יעשה ד' ככה להטות כלפי חסד שלא כדן. דכשאדם מקיים מצות צדקה ונותן אהוב אחד לפני מישראל, אין נותנין לו שכר בשמים רק עבור מצות צדקה בלבד, כי אם גם עבור התוצאות שנצמחו ממעשה הצדקה, דהיינו אם ע"י המעות שקיבל העני, קנה העני מלבושים ומנעלים עבור ילדיו, ועי"ז הי' ביכולתם ללכת ללמוד תורה, מקבל הנותן צדקה שכר גם עבור לימוד התורה שלהם.

פתח לנו שער בעת נעילת שער. לכאורה הלא השער פתוח ומהי הבקשה פתח לנו שער, אלא יתבאר על פי משל למלך אחד שצוה להכריז בכל מדינתו שבים פלוני יהיה השער פתוח לכל מי שרוצה להיכנס ולבקש דבר מאת המלך, ובאמת באותו יום כל אחד מבני המדינה בא וביקש מה שרצה לבקש, והיה שם אדם אחד שכאשר נכנס אל המלך וביקש מה שביקש, אמר אל המלך יש לי עוד בקשה אחת שנהגה היום השער פתוח ויכול אני לבקש ממך מה שאני רוצה, אבל כאשר יהיה השער נעול לא אוכל להיכנס ולבקש, על כן אבקש ממך שכאשר אדפוק על השער הנעול פתח לי את השער ותן לי להיכנס. ולפי זה יש לומר גם כאן, אחר שכל היום השערים פתוחים, ובקשנו מה שיש לנו לבקש, אנו מבקשים כעת בסוף היום עוד בקשה אחת "פתח לנו שער בעת נעילת שער", שכאשר בימים אחרים יהיה השער נעול, אף על פי כן פתח לנו שער וקבל אותנו ואת בקשתינו ברצון.

ולעומת זה אם ח"ו אדם עובר עבירה, כגון שגזל מחבירו מעות, מענישין אותו רק על הגזל, ולא על הפעולות הרעות שנגרמו על ידי מעשה הגזילה, והלא הגזלן הלז גרם שחבירו לא יוכל להלביש את ילדיו כראוי, וגרם ביטול תלמוד תורה לתינוקות של בית רבן, וא"כ שורת הדין נותן שגם לבעל עבירה יחשבו לו כל הפעולות הרעות שפעל ברשעתו, ויקבל עונש עליהם, דוגמת השכר שנותנין לבעל צדקה עבור כל הטובות והזכויות שנגרמו ע"י מעשה הצדקה, והיתכן שהשופט כל הארץ לא יעשה משפט שווה לרעים ולטובים בלי משוא פנים כלל. ונעשה רעש גדול בשמים, והמליצי יושר לא מצאו מענה בפייהם די השב מול מגיד פשע.

הרה"ק מבארדיטשוב ז"ע המפורסם המליץ יושר על כלל ישראל, הרגיש בזה בדביקותו, ונענה אל המקטרג, שהדין נותן כן, והצור תמים פעלו וכל דרכיו צדק ומשפט ואין עול. כי האדם הנותן מהונו צדקה לעניים הרי כוונתו ומחשבתו היא גם על כל הטוב שיצמח ממנה, דהיינו להחיות נפשו וכפשו ביתו לרפואתם ולהלבישם כדי שיוכלו ללמוד תורה, ולכן שורת הדין נותן שיהיו כל הפעולות האלה נחשבים לו כמעשהו ממש, מאחר שנתכוין אליהם בעשותו המצוה, לא כן האדם שנכנס בו רוח שטות לחטוא, וגזל מחבירו מעות, הרי לא הי' בלבו מחשבת און לשבור רוח הנגזל ולצערו, או למען ילכו בניו יחפים ובלי כסות לעורם, הס מלהזכיר, זאת לא עלתה על דעתו מעולם, רק שהי' נצרך מאוד למעות ולא הי' יכול לשלוט ביצרו, לכן גזל מאת רעהו, אשר על כן אין ראוי להפרע ממנו יותר מכפי רוע מעשיו דהיינו על המעות שגזל ותו לא.

ובזה פי הרה"ק מבארדיטשוב בנוסח יגדל וכו', גומל לאיש חסד כמפעלו יתן לרשע רע כרשעתו. כלומר, לאדם הגומל חסד עם עני, משלם לו השי"ת שכר גם על המפעלים היוצאים מן מעשה הצדקה והחסד והואיל והיתה כוונתו רצוי' לכן, אבל כשאדם עובר עבירה ח"ו, אז השי"ת ברוב רחמיו אינו מענישו כי אם על רשעתו דהיינו על מעשה העבירה עצמה, ולא על הפעולה שנצמחה ממנה, שהרי לא נתכוין לה כלל, עכדה"ק.

לעלוי נשמת הגה"ח מוהר"ר שמהה בונם בוים ז"ל בן הרה"ח ר' אליעזר ז"ל ראש הכוללים דחסידי בעלזא ברוקלין נלב"ע י"ב תשרי תשס"ו. הונצה ע"י בנו הנדיב והנכבד הרה"ח ר' יעקב יחזק' בוים שליט"א

לעלוי נשמת הרה"ח ר' אליעזר צבי מאייער ז"ל בן הרה"ח ר' נתן בנימין ז"ל נלב"ע י"ב תשרי תשמ"ה הונצה ע"י משפחת מאייער שיחיו

לעלוי נשמת הרה"ח ר' דוד יוסף אונגר ז"ל בן הרה"ח ר' אברהם יהודה ז"ל ולע"נ זונתו האשה החשובה מרת יוסבא ז"ל מרת רבקה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל	לעלוי נשמת הרה"ח ר' שלמה ארי' שטיטל ז"ל בן הרה"ח ר' יקותיאל יהודה ז"ל נלב"ע י"ב תשרי תשס"ו הונצה ע"י בני המשפחה שיחיו	לעלוי נשמת האשה החשובה מרת צפורה מרים רובינשטיין ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל הונצה ע"י בני המשפחה שיחיו	לעלוי נשמת הרה"ח ר' דוד רובינשטיין ז"ל בן הרה"ח ר' מאיר צבי ז"ל וזונתו האשה החשובה מרת טויבא ע"ה בת הרה"ח ר' פנחס ז"ל הונצה ע"י בני המשפחה שיחיו	לעלוי נשמת הרה"ח ר' אלטר בן ציון שפירא ז"ל בן הרה"ח ר' מנחם מנדל יוסף ז"ל נלב"ע י"ב תשרי תשמ"ו וזונתו האשה החשובה מרת מרים עטיל ע"ה בת הרה"ח ר' אליהו ז"ל נפטרה "א תשרי תשס"א הונצה ע"י בני המשפחה שיחיו
לע"נ הרה"ח ר' אליעזר ז"ל בן הרה"ח ר' מנחם צבי ז"ל וזונתו האשה החשובה מרת שינדל ע"ה בת שינדלחט"א הרה"ח ר' מושה שליט"א הונצה ע"י בנם הרה"ח ר' אשר שטיטל שליט"א	לעלוי נשמת הרה"ח ר' אברהם אלכסנדר צבי ז"ל בן שינדלחט"א הרה"ח ר' שמשון רינגל שליט"א נלב"ע ט' טבת תשמ"ח	לעלוי נשמת הרה"ח ר' יוחאל אויש ז"ל בן הרה"ח ר' בנימין זאב צבי ז"ל נלב"ע י"ב תשרי תשס"ו וזונתו האשה החשובה מרת שרה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף שאול ז"ל	לע"נ הרה"ח ר' דוד רובינשטיין ז"ל בן הרה"ח ר' מאיר צבי ז"ל וזונתו האשה החשובה מרת טויבא ע"ה בת הרה"ח ר' פנחס ז"ל הונצה ע"י בני המשפחה שיחיו	לעלוי נשמת הרה"ח ר' מנחם מנדל יוסף ז"ל נלב"ע י"ב תשרי תשמ"ו וזונתו האשה החשובה מרת מרים עטיל ע"ה בת הרה"ח ר' אליהו ז"ל נפטרה "א תשרי תשס"א הונצה ע"י בני המשפחה שיחיו